

MILLIY MUSIQA MEROSINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI.

Buxoro davlat universiteti Musiqa ijrochiligi va madaniyat kafedrası 12-2 vokal 20 guruh talabasi

Umrzoqov Dilshod

ANNOTATSIYA: Shashmaqom XVIII asr o'rtalarida Buxoroda saroy kasbiy musiqachilari va musiqashunos olimlari tomonidan olti maqomdan iborat turkum tarzida ifoda topganligi uchun "Buxoro Shashmaqomi", deb yuritiladi. U kasbiy-ustozona musiqa namunasi bo'lib, yirik hajmga ega, murakkab tuzilishli, umumiy soni 250 dan ziyod ashula, cholg'u asarlarni o'z ichiga olgan tizimli musiqiy majmuadir.

KALIT SO'ZLAR: Buxoro Shashmaqomi, Maqomot, musiqa san'ati, Tasnif, Tarje', Gardun, Muhammas, Saqil.

Yangi O'zbekistonda har tomonlama ma'naviy kamolga yetgan, rivojlangan yosh avlodni tarbiyalash, har bir talabaning ma'naviy darajasini oshirish, uning bilim doirasini kengaytirish va jahon musiqa madaniyati va san'ati bilan bir qatorda o'zbek musiqa madaniyati va san'ati yutuqlarini o'zlashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. O'zbek xalqining musiqaga bo'lgan muhabbati va kundan-kunga yangilanib borayotgan hayot tarzi hozirgi kunga kelib, musiqa san'atida yangi janr va shakllarni paydo bo'lishining asosiy nuqtasiga aylandi. Prezidentimiz Sh.M. Mirziyoyev "xalqimizning rivojlanish darajasi ko'p jihatdan milliy madaniyat bilan belgilanadi", deb chuqur ishonch hosil qilib, O'zbekiston Respublikasi vazirligi huzuridagi madaniyat va san'atni rivojlantirish yangi jamg'armasi tashkil etildi va takomillashtirildi. Darhaqiqat, bugungi kunda san'at va madaniyat sohasida tubdan o'zgarishlar bo'lmoqda. Bu esa bizga bo'lgan ishonchning bir namunasidir. Milliy maqom asarlari kishilar ma'naviy-axloqiy olamining shakllanishi va rivojlanishida, ularning ma'naviyatini kamol topishida bebaho badiiy qimmatga ega bo'lgan qadriyatlardan biridir. Bu qadriyat inson faoliyati, tafakkurining yuksak cho'qqisi hamda badiiy ijodkorligining mahsulidir.

Shashmaqom XVIII asr o'rtalarida Buxoroda saroy kasbiy musiqachilari va musiqashunos olimlari tomonidan olti maqomdan iborat turkum tarzida ifoda topganligi uchun "Buxoro Shashmaqomi", deb yuritiladi. U kasbiy-ustozona musiqa namunasi bo'lib, yirik hajmga ega, murakkab tuzilishli, umumiy soni 250 dan ziyod ashula, cholg'u asarlarni o'z ichiga olgan tizimli musiqiy majmuadir.

Musiqashunos olim Otanazar Matyoqubov o'zining "Maqomot" kitobida Amir Muzaffarxon, Amir Abdulahadxon va Amir Olimxonlarning sozparvarligi va ularning musiqa san'atiga ixlosi baland bo'lganligini ta'kidlab, Amir Muzaffarxonning malakali maqomxon, hofiz va sozandalar tayyorlash maqsadida Buxoroda maxsus Shashmaqom maktabini tashkil etganligini aytib o'tadi [3, 58].

Professor Fayzulla To'rayevning yozishicha; "Said Olimxon ham ota-bobolari singari soz san'atiga, hofizu mutriblarning iste'dod va qobiliyatlariga befarq bo'lmagan. U o'tmish ajdodlari kabi o'z saroyida maqomxon ustozlarni to'plab, Shashmaqomni mukammallashtirish va uni asrab-avaylab, keyingi avlod vakillariga yetkazishga alohida e'tibor bergan [4, 17].

"Shashmaqom"ning cholg'u va aytim yo'llarini puxta o'zlashtirishi uchun turkumning tuzilishi, tarkibi, usul xususiyatlarini ham bilishi muhim bo'lgan.

Maqomlarning cholgʻu boʻlimlarida bir xil nom bilan ataladigan cholgʻu qismlari boʻlib, ularning ohanglari turlicha boʻlsa-da, doyra usullari bir hildir. Ular Tasnif, Tarje, Gardun, Muhammad va Saqil mashhurdir. Mamlakatimiz mustaqillikka erishgandan keyin barcha sohalar qatori musiqa madaniyatida ham juda katta oʻzgarishlar yuz berdi. Oʻrta Osiyoning eng qadimiy xalqlaridan boʻlgan oʻzbek xalqi madaniyati va maʼnaviyati tarixini uning tarkibiy qismi boʻlmish musiqa madaniyati tarixini oʻrganishga alohida eʼtibor berila boshlandi. Zero, jamiyatimizning maʼnaviy yangilanishini, komil inson shaxsining shakllanishini milliy musiqa merosimizsiz tasavvur etib boʻlmaydi.

Xullas, qadimiy oʻzbek milliy musiqa madaniyati gultoji boʻlmish Buxoro Shashmaqomining ustoz-shogird anʼanalari asosida ilmu-amaliyotini oʻrganish borasida asrlar davomida maxsus shugʻullanuvchi mukammal kasbiy musiqa maktablari shakllangan, rivojlangan hamda takomillashib kelgan

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI:

1. 1.Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 17-noyabrdagi “Oʻzbekiston milliy maqom sanʼatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida” PQ - 3391-sonli qarori (“Xalq soʻzi”. 2017. - 18-noyabr)
2. Prezident Shavkat Mirziyoyevning “Xalqaro maqom sanʼati anjumani” ning ochilish marosimidagi nutqi”. (“Xalq soʻzi”. 2018 y. - 7-sentabr).
3. Matyoqubov O. Maqomot. Toshkent “Musiq” nashriyoti. 2004 y. B. 58-
4. Toʻrayev F. Mutribot qalbidan uchgan navolar (Saylanma). Toshkent “Navroʻz” nashriyoti. 2018 y. -B.17.
5. Holmurodovna R. U. I., Oqila S. Makom art is a priority in the musical culture of Uzbekistan //Проблемы педагогики. – 2020. – №. 2 (47). – С. 87-88.
6. Kholmurodovna R. U., Obidovna R. M. Social norms, sanctions and personality //Вестник науки и образования. – 2020. – №. 21-2 (99). – С. 115-118.
7. У. Х., Сайфуллаева О. М. Развитие чувства ритма у детей //Проблемы науки. – 2021. – №. 1 (60). – С. 49-51.
8. Ramazonova U. X., Esanova M. J. Anʼanaviy xonandalik rivojida maqomlarning oʻrni //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 496-501.
9. Raxmatova M. O., qizi Aslonova N. I. Today's Makom Traditions Spiritual Significance //EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. – 2022. – Т. 2. – №. 1. – С. 340-342.
10. O. K., qizi Mustaqimova G. G. Formation and Development of National Musical Traditions //european journal of innovation in nonformal education. – 2022. – Т. 2. – №. 1. – С. 336-339.
11. Рамазонова Ў. Х. ТАЛАБАЛАРДА МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ ТУШУНЧАЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ, ГУРУХ БИЛАН ИШЛАШ ВА УНИ БОШҚАРИШ ТАМОЙИЛЛАРИ.
12. Kholmurodovna U. R. Formation of publicistic performing skills in singing. – 2021.
13. Ражабов, Т. И. (2020). Тическая классификация узбекской детской народной музыки и игр. Наука, образование и культура, (3 (47)), 61-63.
14. Ражабов, Т. И., & Ибодов, У. Р. (2020). Обеспечение национального наследия в обучении песням бухарского детского фольклора на уроках музыки. Вестник науки и образования, (21-2 (99)), 55-58.

15. Ражабов, Т. И. (2021). Усовершенствование научно-методических возможностей обучения бухарским детским фольклорным песням в средней общеобразовательной школе. Наука, техника и образование, (2-2 (77)), 84-86.
16. Ражабов, Т. И. (2020). Педагогические возможности использования детских фольклорных песен в духовно-нравственном воспитании младших школьников. Вестник науки и образования, (5-2 (83)), 34-37.
17. Раджабов, Т. И. (2019). Описание вековых ценностей в песне” туговое дерево-балх” и его место в воспитании учащейся молодежи. In Россия-Узбекистан. Международные образовательные и социально-культурные технологии: векторы развития (pp. 70-71).
18. Ражабов, Д. З., & Ражабов, Т. И. (2018). Формирование и развитие узбекской народной лирики. In Международная образовательная деятельность как фактор развития и сотрудничества высших учебных заведений в современном поликультурном мире (pp. 207-212).
19. Ражабов, Т. И. (2023). Совершенствование Механизма Духовно-Нравственного Формирования Учащихся Через Узбекские Народные Песни. Miasto Przyszłości, 33, 167-176.
20. Ражабов, Т. И. (2021). Ўқувчи-ёшларга ўзбек миллий мусика фольклори намуналари воситасида эстетик тарбия бериш. Science and Education, 2(11), 1094-1103.
21. Тўхтасин, Р. И. (2022). ЎЗБЕК ХАЛҚ ҚЎШИҚЛАРИ ВА ИЖРОЛАРИ ҲАҚИДА. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), (Special issue), 64-71.
22. Rajabov, T. I. The Mechanism of Teaching Uzbek Musical Folklore. Procedia of Philosophical and Pedagogical Sciences ISSN, 2795(546X),
23. Ражабов, Т. (2023). О ‘zbek bolalar musiqiy o ‘yin folklorining mavzuviy tasnifi. Общество и инновации, 4(5/S), 340-345.
24. Ражабов, Т. И. (2022). Совершенствование Механизма Духовно-Нравственного Формирования Учащихся Через Народные Музыка И Песни. Miasto Przyszłości, 29, 363-367.
25. Rajabov, T. I. (2023). Distinctive Features of Folk Songs that Serve in the Spiritual and Moral Formation of Bukhara Pupils. Pioneer: Journal of Advanced Research and Scientific Progress, 2(3), 59-68.
26. Rajabov, T. I. (2022). The role of bukhara folklore songs in youth education in the system of continuous education.
27. Rajabov, T. I. The Mechanism of Teaching Uzbek Musical Folklore. Procedia of Philosophical and Pedagogical Sciences ISSN, 2795(546X), 1